

ORIENTAS LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAİKŠTĖJOS
VĖSUOMENĖS TRADICIJOJE: TOTORIAI IR KARAIMAI

ORIENT IN THE SOCIAL TRADITION
OF THE GRAND DUCHY OF LITHUANIA: TATARS AND KARAIMS

ORIENT W TRADYCJI SPOŁECZEŃSTWA
WIELKIEGO KSIĘSTWA LITEWSKIEGO: TATARZY I KARAIMI

Ориент в общественной традиции
Великого княжества Литовского: татары и караймы

VILNIAUS UNIVERSITETAS
ISTORIJOS FAKULTETAS
KULTŪRINIŲ BENDRIJŲ STUDIJŲ CENTRAS

ORIENTAS LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAIKŠTIJOS
VISUOMENĖS TRADICIJOJE: TOTORIAI IR KARAIMAI

ORIENT IN THE SOCIAL TRADITION OF THE GRAND DUCHY
OF LITHUANIA: TATARS AND KARAIMS

ORIENT W TRADYCJI SPOŁECZEŃSTWA
WIELKIEGO KSIĘSTWA LITEWSKIEGO: TATARZY I KARAIMI

Ориент в общественной традиции Великого
княжества Литовского: татары и караимы

*Straipsnių rinkinys, parengtas pranešimų,
skaitytų tarptautinėje mokslo konferencijoje
„610-osios totorių ir karaimų įsikūrimo
Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštijoje metinės“
2007 m. rugsėjo 13–15 d. Vilniaus universitete, pagrindu*

UDK 947.45.02/.04
Or49

Specialusis „Lietuvos istorijos studijų“ leidinys (t. 6)
Special issue of the scientific journal „Lietuvos istorijos studijos“ (vol. 6)

Periodinis mokslo leidinys „Lietuvos istorijos studijos“
yra referuojamas tarptautinėje duomenų bazėje ABC-CLIO
Articles appearing in the journal „Lietuvos istorijos studijos“ are abstracted
and indexed in HISTORICAL ABSTRACTS and AMERICA: HISTORY AND LIFE
(ABC-CLIO)

Leidinių sudarė:

TAMARA BAIRAŠAUSKAITĖ
HALINA KOBECKAITĖ
GALINA MIŠKINIENĖ

Mokslinė redaktorė:

TAMARA BAIRAŠAUSKAITĖ

Kalbos redaktorės:

REGINA JAKUBĖNAS,
AURELIJA JUŠKAITĖ,
SEVERINA MOKOLAITĖ,
BIRUTĖ SINOČKINA

Straipsnių recenzentai:

Prof. habil. dr. ANTANAS ANDRIJAUSKAS
Prof. habil. dr. SERGEJUS TEMČINAS

Leidinyje apsvaistytas ir rekomenduotas spaudai
Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto tarybos
(2008-03-12; protokolas Nr. 4)

Knygos leidimą parėmė

Lietuvos tūkstantmečio minėjimo
direkcija prie Lietuvos Respublikos
Prezidento kanceliarijos

Kultūros rėmimo fondas

Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas
prie Lietuvos Respublikos vyriausybės

Vilniaus universiteto mokslo skatinimo fondas

ISSN 1822-4016

ISBN 978-9955-33-346-3

© Straipsnių autoriai, 2008

© Vilniaus universitetas, 2008

Redaktorių kolegija (Editorial Board)

Vyriausiasis redaktorius (Editor-in-Chief)

Prof. habil. dr. *Vygintas Bronius Pšibilskis* – Vilniaus universitetas (Istorija 05H)
– Vilnius University (History 05H)

Atsakingasis sekretorius (Executive Secretary)

Doc. dr. *Sigitas Jegelevičius* – Vilniaus universitetas (Istorija 05H)
– Vilnius University (History 05H)

Nariai (Editors):

- Prof. habil. dr. *Alfредas Bumblauskas* – Vilniaus universitetas (Istorija 05H)
– Vilnius University (History 05H)
- Prof. habil. dr. *Zenonas Butkus* – Vilniaus universitetas (Istorija 05H)
– Vilnius University (History 05H)
- Prof. habil. dr. *Sven Ekdahl* – Geteborgo universitetas, Švedija (Istorija 05H)
– Göteborg University (History 05H)
- Prof. habil. dr. *Edvardas Gudavičius* – Vilniaus universitetas (Istorija 05H)
– Vilnius University (History 05H)
- Dr. *Magnus Ilmjärv* – Talino universitetas, Estija (Istorija 05H)
– Tallinn University (History 05H)
- Prof. habil. dr. *Anatolij J. Ivanov* – Rusijos mokslų akademijos Rusijos istorijos institutas, Rusija (Istorija 05H)
– Institute of Russian History, Russian Academy of Sciences (History 05H)
- Dr. *Michail M. Krom* – Sankt Peterburgo Europos universitetas, Rusija (Istorija 05H)
– European University at St. Petersburg (History 05H)
- Prof. dr. *Aleksiejus Luchtanas* – Vilniaus universitetas (Istorija 05H)
– Vilnius University (History 05H)
- Prof. habil. dr. *Jozef Maroszek* – Baltstogės universitetas, Lenkija (Istorija 05H)
– University of Białystok (History 05H)
- Prof. habil. dr. *Zenonas Norkus* – Vilniaus universitetas (Sociologija 05S)
– Vilnius University (Sociology 05S)
- Doc. dr. *Edmundas Rimša* – Lietuvos istorijos institutas (Istorija 05H)
– Institute of Lithuanian History (History 05H)
- Prof. habil. dr. *Waldemar Rezmer* – Torunės Mikalojaus Koperniko universitetas, Lenkija (Istorija 05H)
– Nicolaus Copernicus University, Toruń (History 05H)
- Prof. dr. *Genadz Saganovič* – Europos humanitarinis universitetas, Lietuva (Istorija 05H)
– European Humanities University, Lithuania (History 05H)

Redakcijos adresas (Address):

Vilniaus universiteto Istorijos fakultetas
(Vilnius University, Faculty of History)
Universiteto g. 7, LT-01513 Vilnius, Lithuania
El. paštas (e-mail): janina.leoniene@if.vu.lt
<http://www.lis.lt>

TURINYS

Sudarytojų žodis 9

I. ISTORIJA / HISTORY / HISTORIA / ИСТОРИЯ

Andrzej Zakrzewski. Tatarzy litewscy wobec władzy państwowej, od epoki wczesnonowożytnej po koniec wieku XX 13

Milda Jakulytė-Vasil. Tatars' Assimilation/Integration in the Social Fabric of the Grand Duchy of Lithuania 23

Dovilė Troskovaitė. Periferinės karaimų bendruomenės. Centro ir periferijos įtakos pasidalijimas XVII–XVIII amžiais 37

Тамара Байрашаускайте. Татарская и караимская общины в XIX веке: демографический аспект 45

Halina Kobeckaitė. Karaimų istorijos ir literatūros mylėtojų draugijos veikla Vilniuje 1932–1939 m. 59

II. RANKRAŠTINIS PALIKIMAS / MANUSCRIPTS / SPUŚCIZNA RĘKOPIŚMIENNA / РУКОПИСНОЕ НАСЛЕДИЕ

Czesław Łapicz. Glosy, komentarze, objaśnienia etc., czyli o pozakoranicznych dopiskach w rękopiśmiennych *tefsirach* muzułmanów Wielkiego Księstwa Litewskiego 69

Marek M. Dziekan. Czas święty i czas świecki w *chamaile* Aleksandrowicza: godziny i dni *Niechsiowe* 81

Joanna Kulwicka-Kamińska. Prawo, Przepis, Tora – przekład nazw Świętych Ksiąg w polskich translacjach biblijnych i koranicznych 91

Галина Мишкинене. Турецко-польский словарь из китаба Якуба Хасеневича (1840) 105

Міхаіл Тарэлка. Рукапіс Р98 (гаджвід) з фондаў ЦНБ НАН Беларусі (праблема датавання і вызначэння жанру) 123

Леся Дзендзелюк, Элеонора Тимошенко. Хамаил литовских татар из фондов Львовской национальной научной библиотеки Украины 131

Iwona Radziszewska. Rękopisy tatarskie na Podlasiu 137

III. KALBA, RELIGIJA, PAPROČIAI / LANGUAGE, RELIGION, CUSTOMS / JĘZYK, RELIGIA, OBYCZAJE / ЯЗЫК, религия, обычаи

Henryk Jankowski. The Tatar Name of Sorok Tatary/Keturiasdešimt Totorių Discovered 147

- Henryk Jankowski*. The Question of the Existence of the Crimean Karaim and Its Relation to Western Karaim 161
- Mariola Abkowicz*. Karaimska antroponimia w XIX–XX w. w świetle ksiąg metrykalnych Karaimskiego Zarządu Duchownego w Trokach 169
- Tapani Harviainen*. The Katikhizis by Jacob Duvan (1890) – a Document of the Karaim Creed 179
- Timur Kocaoglu*. Karay (Karaim) Syntax in the Works of the Late Hazzan Mykolas Firkovičius (1924–2000) 189
- Fikret Türkmen, Ferah Türker*. Comparison of the Rituals from Child's Birth to Beginning School in the Karaimes and Anatolian Turks 195

IV. SAVAS AR SVETIMAS / THE ONE'S OWN AND THE OTHER / SWÓJ CZY OBCY / Свой или чужой

- Ewa Siemienieć-Golaś*. Wizerunek Tatara w dawnym polskim piśmiennictwie 207
- Jurgita Šiaučiūnaitė-Verbickienė*. „Kuris iš jų geresnis: žydas, totorius ar čigonas?“ Petro Čiževskio žvilgsnis į Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos totorių kasdienybę 215
- Ирина Сынькова*. Отражение антитринитарной полемики в литературе татар Великого княжества Литовского 223

V. PERSONALIJOS / PERSONALITIES / PERSONALIA / Персоналии

- Адас Якубаускас*. Неизвестные страницы судьбы Ольгерда Кричинского 235
- Диляра М. Усманова*. Ваисовцы в Литве 251

VI. ISTORINĖS ATMINTIES FORMOS / HISTORICAL MEMORY / FORMY PAMIĘCI HISTORYCZNEJ / Формы исторической памяти

- Галина Кобецакяйте*. Факторы сохранения этнического идентитета литовскими караимами 263
- Anna Sulimowicz*. Kenesa karaimska w Łucku w świetle dokumentów z archiwum gminy 273
- Дина Мустафина*. Записка анонимного автора о литовских татарах 283
- Maria Emilia Zajączkowska-Łopatto*. Działalność zawodowa i społeczna Karaimów trockich w Warszawie w XX wieku 299
- Jūratė Petrikaitė*. Daina apie Birutę lenkiškai 311
- Longin Graczyk*. Wirtualna orda. Wirtualny dżymat. Karaimi i Tatarzy jako społeczność sieci 317
- Summaries / Santraukos* 331
- Tekstų autoriai* 367